Alþingi
Erindi nr. Þ 127/1307
komudagur 18.3. 2002

Umsögn frá 1. minnihluta efnahags- og viðskiptanefndar

Afstaða Samfylkingarinnar er að virkjun við Kárahnjúka komi til greina sé eftirfarandi skilyrðum fullnægt: *Í fyrsta lagi* þarf hinn efnahagslegi ávinningur af virkjun og álveri að vera mikill og ótvíræður. *Í öðru lagi* þarf að liggja fyrir hverjar þjóðhagslegar afleiðingar fjárfestingarinnar verða, og til hvaða mótvægisaðgerða verður gripið til að sporna gegn óhóflegri þenslu og verðbólgu. *Í þriðja lagi* er alger forsenda að fyrir liggi stefna stjórnvalda um verndun lands norðan Vatnajökuls, þannig að í kjölfar virkjunar við Kárahnjúka verði ekki ráðist í frekari framkvæmdir sem skaðað geta dýrmætar náttúruperlur norðan jökuls.

Við skoðun málsins í efnahags- og viðskiptanefnd komu eftirfarandi aðalatriði fram:

1. Orkuverð er með þeim hætti að sannfærandi rök eru fyrir því að raunarðsemi virkjunarinnar verði 6.3-6.4%. Það er 1% umfram ávöxtunarkröfu verkefnisins. Hlutlaust fyrirtæki, Ráðgjöf og efnahagsspár, gerði sjálfstæða útreikninga út frá öllum helstu áhættuforsendum, þeas. stofnkostnaði, þróun álverðs, raungengi, orkumarkaði, og komst að sömu niðurstöðu.
2. Ávöxtun eiginfjár svarar til raunarðsemi upp á 14.5%. Því má gera ráð fyrir að verkið geti greitt upp stofnkostnað og vexti á innan við 30 árum, þó líftími mannvirkisins sé áætlaður 80-100 ár. Í þeim útreikningum er eigi að síður gert ráð fyrir óbreyttu orkuverði að slepptum samningstíma. Löng reynsla sýnir þó að verðið hækki þá fremur en lækki.
3. Helsti áhættuþátturinn í útreikningum á arðsemi framkvæmdarinnar er þróun álverðs. Landsvirkjun hefur byggt forsendur sínar um álverð á spám virtustu greiningarfyrirtækja sem hafa mikla reynslu af að greina þróun markaðarins. Fulltrúi Noral, sem kom til fundar við nefndina, tók undir þær spár. Hann kvað núverandi lægð, 1400 USD/tonn, fyrst og fremst stafa af efnahagsástandi í Bandaríkjunum. Það virðist nú aftur á uppleið. Hann taldi líkt og ráðgjafar LV álverð til lengri tíma verða 1550-1600 USD/tonn.
4. Áhættan af framkvæmdinni er eigi að síður nokkur. Það skiptir því máli að sem minnst áhætta hvíli á herðum innlendra fjárfesta. Því er brýnt að erlend aðild að álverinu sé sem mest, og æskilegt að hún verði ekki undir helmingsaðild.
5. Þjóðhagsstofnun upplýsti að á framkvæmdatíma yrði landsframleiðsla rífum 2% meiri en ella, og þjóðarframleiðsla 1-1,5% meiri. Eftir að framkvæmdum lýkur og virkjun og álver starfa með fullum afköstum mun árlegur útflutningur aukast um 14%, amk. fyrsta áratuginn. Landsframleiðsla gæti til lengdar orðið 1,25-1,5% hærri og þjóðarframleiðsla tæpum 1% meiri.
6. Milli áranna 2002-2013 yrði fjárfesting 12% hærri en annars. Meira en helmingur fjárfestingarinnar fellur hins vegar á árin 2004-2006. Strax eftir 2007/8 hjaðna framkvæmdir á hinn bóginn ört. Ferill framkvæmdanna gerir því mjög miklar kröfur til hagstjórnar, ef ekki á að bresta á með aukinni verðbólgu og þenslu. Án mótvægisaðgerða mun verðbólga slíta 2.5% þolmörk verðbólgumarkmiða Seðlabankans og verða 4-5%.
7. Seðlabankinn hefur upplýst að verði af framkvæmdum yrði bankanum nauðsynlegt að hækka stýrivexti um 2-2,5% strax á seinni hluta þessa árs. Vextir taki síðan að lækka aftur í þann mund sem framkvæmdir ná hámarki um miðjan áratuginn. Það er á hinn bóginn athyglisvert að fjármálaráðuneytið er á öndverðum meiði við Seðlabankann og telur enga þörf á mótvægisaðgerðum fyrr en árið 2004.

8. Hækkun stýrivaxta í þeim mæli sem Seðlabankinn hefur reifað mun hafa mjög óhagstæðar afleiðingar í för með sér, þar sem hún mun leiða til þess að langtímavextir hækka um 0,5%. Þannig er hægt að halda því fram að Kárahnjúkavirkjun muni tímabundið leiða til neikvæðra áhrifa fyrir lítil fyrirtæki, ekki síst sprotafyrirtæki, sem ekki geta sótt sér vaxtaminna fjármagn erlendis, og fyrir skuldsettar fjölskyldur og húsnæðiskaupendur. Í því sambandi benda fulltrúar Samfylkingarinnar á tillögur flokksins um skattaívilnanir handa smáfyrirtækjum, þar sem sérstaklega yrði tekið á hag sprotafyrirtækja.
9. Í skýrslu Hagfræðistofnunar frá júní 2001 er bent á að áhrif Noral vekefnisins muni ráðast verulega af efnahagsástandinu þegar framkvæmdir hefjast, og því sé brýnt að stjórnvöld móti stefnu sem "tryggir stöðugleika og dregur úr verðhækkunum áður en verkefninu verður hrint í framkvæmd. Að auki verða stjórnvöld að vera búin að ákveða til hvaða aðgerða skuli gripið á framkvæmdatímanum til að freista þess að stemma stigu við vaxandi verðbólgu og þenslu." Fulltrúar Samfylkingarinnar telja því brýnt, að áður en málið er endanlega afgreitt frá Alþingi verði þinginu gerð grein fyrir mótvægisaðgerðum sem nauðsynlegt er að grípa til vegna framkvæmdanna.

Niðurstaða okkar er sú, að þær upplýsingar sem liggja fyrir um arðsemi framkvæmdarinnar sýni að ávinningurinn af henni er mikill og ótvíræður. Allt bendir til að framkvæmdin gæti til frambúðar haft jákvæð áhrif á kaupmátt og lífskjör Íslendinga, og almennt á samkeppnishæfni islensks atvinnulifs. Áhættan af framkvæmdinni er eigi að síður allnokkur og því telja fulltrúar Samfylkingarinnar í efnahags&viðskiptanefnd æskilegt að erlend fjárfesting verði sem mest, og ekki undir helmingi. Fjárfestingaferillinn gerir hins vegar kröfur til skarpra aðgerða á sviði hagstjórnar, sem tímabundið geta haft neikvæð áhrif á vaxtakjör fjölskyldna og smærri fyrirtækja. Þó jákvæð langtímaáhrif af framkvæmdinni vegi þau að sönnu upp með tímanum hvílir sú skylda á ríkisstjórninni að grípa til mótvægisaðgerða sem geta dregið úr nauðsyn vaxtahækkunar.

Fulltrúar Samfylkingarinnar vilja taka skýrt fram, að þó arðsemi framkvæmdarinnar sé góð, og jákvæð langtímaáhrif hennar á lífskjör þjóðarinnar vegi upp neikvæð skammtímaáhrif sem birtast í vaxtahækkun og afföllum á húsbréfum, sé ekki hægt að taka endanlega afstöðu til framkvæmdarinnar fyrr en búið er að skýra afstöðu meirihlutans í þinginu til verndar svæðanna sem ósnortin verða norðan Vatnajökuls að loknum framkvæmdum.